

Řada psychoanalytických domněnek je považována za netestovatelné hypotézy. Protože by měl být jakýkoli pokus prokázat nějakou z těchto domněnek vítán, oceňuji autora, že se do této metodologicky obtížné mise pustil, a to dokonce experimentální cestou, v tak významném příspěvku psychoanalýzy psychologii osobnosti, jakým je teorie obranných mechanismů.

Před samotnou empirickou částí shrnuje autor některé přístupy a koncepty vztažené k sekundárním obranným mechanismům. Teoretickou část považuji za přehlednou, vyhovující nárokům kladeným na diplomové práce. Kvituji, že tato část vychází z téměř sta literárních citací. I tak bych autorovi nedoporučoval prezentovat v abstraktu vlastní práci jako „důkladnou analýzu“ (v abstraktu bychom měli spíše věcně shrnout konkrétní výsledky) - důkladnost je vyvrácena už samotným, na diplomovou práci spíše podprůměrným rozsahem teoretické části (43 stran). Uvážíme-li léta propracovávání a obohacování teorie obranných mechanismů, je zřejmé, že nemůže práce tohoto rozsahu dostatečně reprezentovat vše, co o obranných mechanismech víme a co předpokládáme. I v tomto omezenějším rozsahu však autor prokazuje, že je v rámci psychoanalytických přístupů nadstandardně zorientován a že je schopen svůj vhled čtenáři předat (zejména oceňuji jeho znalost Brennerova přístupu).

V empirické části autor navazuje na výzkum Wilkinsona a Cargilla z roku 1955. Pokus o replikaci výzkumu, který vyzníval ve prospěch teorie vytěsnění, je záslužný, i přesto, že je tento více než šedesát let starý výzkum z dnešního hlediska metodologicky sporný. Stačí uvážit fakt, že snové příběhy, z nichž se jeden má od druhého lišit právě jen incestní tematikou, nejsou ve skutečnosti ve všech zbylých parametrech totožné. V zapamatování hrají důležitou roli i takové charakteristiky, jako je reálnost postav (matku máme každý, bratra nikoli), míra abstrakce, specifické detaily (dotyk hebké kůže a horké tělo versus vytlačení z postele a ledové nohy). Nejvíce sporný mi přijde předpoklad, že zapomenutí je výsledkem vytěsnění. Zapomínání je přirozený proces, který nemusí být přisuzován pouze

vytěsnění. K pochybnostem o vhodnosti takto pojatého výzkumného designu pro studium vytěsnění se přidávají i další, nově vzniklé obtíže.

V předvýzkumu jde především o neekvivalentnost skupin, a to nejen ve věku, ale i vzdělání a pohlaví (p hodnota $p = 0,062$ sice formálně neumožňuje zamítnutí nulové hypotézy, ale je jasně naznačenou tendencí). Důležitou je v souvislosti s posuzováním charakteristik příběhu i neekvivalence oborů – student práv pravděpodobně zachází s charakteristikou „incestnost“ jinak než student psychologie. Myslím, že by bylo vhodné, aby v obsahu příběhu přítomnou „incestnost“ (a další charakteristiky) posuzovali spíše odborníci než studenti. Jinak samozřejmě ideu předvýzkumu vítám.

Pokud jde o statistické testování, vnímám jeho úroveň jako nadstandardní. Přesto bych měl několik doporučení (respektive otázek). p hodnota by neměla být rovna 0,000 - toto neexistující číslo je výsledkem zaokrouhlení (dolů) na daný počet desetinných míst, ale není ve skutečnosti reálnou rovností, namísto toho by měla být uváděna horní limita p hodnoty, která je v tomto případě 0,001. Není mi úplně jasné, proč autor testoval hypotézu normality, když se nakonec stejně rozhodl pro použití neparametrického testování. Nevím přesně, jak mohl být korelační analýzou postihován vztah mezi vzděláním a dalšími proměnnými, když je vzdělání ordinální proměnnou malého rozsahu. Vzhledem k tomu, že byly původní výzkumné hypotézy definovány jako jednosměrné, mohly (a měly) být dle mého názoru použity jednostranné statistické testy.

Vzhledem k tomu, že nebyl původní výzkum dostatečně dokumentován, musel autor vytvořit svůj vlastní systém skórování, u kterého zároveň prověřil (vysokou) reliabilitu.

Celkově hodnotím experimentálně orientovanou práci jako velmi pečlivě zpracovanou, s dobře propracovanou diskusí částí. Diplomová práce splňuje požadavky kladené na úspěšné diplomové práce a i přes některé dílčí připomínky ji doporučuji hodnotit známkou „výborně“.

Radvan Bahbouh

Katedra psychologie UK